

ISMO ALANKO

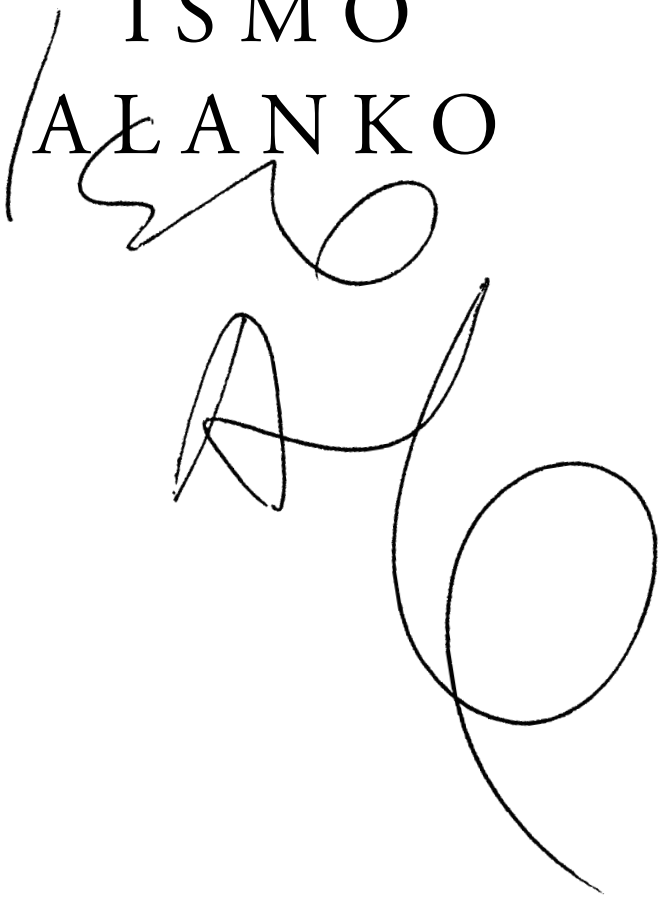

KATJA KETTU

JOHNNY
Kniga

KATJA KETTU

ISMO
ALANKO

A large, abstract line drawing in black ink, consisting of several overlapping loops and curves, resembling a stylized signature or a calligraphic flourish. It is positioned below the text 'ALANKO' and above the publisher's logo.

JOHNNY
Kniga

Copyright © Katja Kettu ja Ismo Alanko 2021
Graafinen suunnittelu Jussi S. Karjalainen
Kannen kuvat: Tero Ahonen
Kuvien tiedot kunkin kuvan yhteydessä.

JOHNNY
Kniga

Johnny Kniga Kustannus,
imprint of Werner Söderström Corporation
PL 1259, 00101 Helsinki

ISBN 978-951-0-44619-5
Painettu EU:ssa.

ALUKSI

”Tärehdin maailmaan väärässä paikassa
tai oikeassa
riippuu mistä suunnasta katsoo
ei ole isänmaata
on vain maa
oli isä
ne tulevat ja menevät, isät
maa pysyy, muuttuu, mutta elää

paholaisen katseessa on lämmin hehku
siihen pysähtyy ajatus
ja alkaa aika, joka loppuu vääjäämättä
jonain päivänä

runoilijasirkat nousevat viemäreistä
pitävät helvetillistä meteliä
lyövät kauvoja poikki romanttisilla kirveillään
menevät lopulta paskalle
ja kuolevat housut kintuissa

tärehdin maailmaan oudossa kulmassa
idän ja lännen välissä
metsän ja kaupungin laidalla
oikean ja väärän leikkauspisteessä
kirkkain otsin, samein ajatuksin
ilman mielipiteitä
täynnä rakkauden odotusta
ja elämän kiimaa.”

Ismo Alanko

Almalle, Onnille ja Johannalle.

JOENSUU 1960-79 - 11

13	—	Lapsuus
17	—	Lapsuus Joensuussa – sadepäivä
21	—	Koulun alku
25	—	Onkamo
27	—	Rippikoulu
29	—	Juuan musiikkileiri 1974
34	—	Ekat Bändit, osa 1
41	—	Bändit, osa 2
51	—	Urheilua
53	—	Ismo Tukholmassa

HASSISEN KONE - 67

69	—	Mestarit
81	—	TÄÄLTÄ TULLAAN VENÄJÄ
82	—	Biisistä
88	—	Nuorison suosikiksi
99	—	Tuuliajolla
105	—	RUMAT SÄVELET
107	—	Biiseistä
114	—	Kohti Harsoista Terästä
123	—	Kitaristi vaihtuu
127	—	HARSOINEN TERÄS -LEVYSTÄ
129	—	Biiseistä
137	—	Hassisen Koneen loppu
138	—	Viimeisen kerran Hassisen Kone

SIELUN VELJET - 141

- 143 — Iskelmätaivas
- 145 — SIELUN VELJET
- 148 — Vitutus ja palava hinku
- 155 — Biiseistä
- 161 — LAPSET
- 164 — Biiseistä
- 169 — Suosio hiipuu
- 170 — Isän kuolema
- 172 — HEI SOTURIT
- 177 — Biiseistä
- 186 — L'AMOURHA
- 199 — Biiseistä
- 210 — KUKA TEKI HUORIN
- 214 — Levyn biiseistä
- 222 — Islanti, Moskova 1985–86
- 225 — Pohjois-Koreassa
- 228 — SUOMI – FINLAND
- 232 — Biiseistä
- 237 — Lihaveistoksia Vanhalla
- 242 — ONNENPYÖRÄ, SOFTWOOD
- 248 — Biiseistä

1990-LUKU - 253

- 255 — MUSTA LAATIKKO
- 263 — KUN SUOMI PUTOS PUUSTA
- 266 — Biiseistä
- 271 — Kumpulan idylliä
- 273 — JÄÄTYNEITÄ LAULUJA
- 277 — Biiseistä
- 284 — HELSINGIN JUHLAVIIKOT
- 289 — TAITEILIJAELEMÄÄ
- 292 — Biiseistä
- 303 — I-R-T-I
- 306 — Biiseistä
- 316 — Searail
- 319 — PULU

UUDELLE VUOSITUHANNELLE - 329

- 331 — Labra
- 344 — SISÄINEN SOLARIUM
- 353 — HALLANVAARA
- 359 — Biiseistä
- 375 — MINÄ JA POJAT
- 380 — Biiseistä
- 388 — Taivaan tuulet
- 391 — RUUHKAINEN TAIVAS
- 395 — Biiseistä
- 405 — BLANCO SPIRITUALS
- 413 — Biiseistä

KOHTI TÄTÄ PÄIVÄÄ - 427

- 429 — ONNELLISUUS
- 437 — Biiseistä
- 446 — Sinfoniaorkesterin kanssa
- 449 — MAAILMANLOPUN SUSHIBAARI
- 463 — Biiseistä
- 476 — ISMO KULLERVO ALANKO
- 486 — Biiseistä
- 495 — Pohjonen–Alanko
- 599 — MINÄ HALUSIN OLLA NIIN KUIN BEETHOVEN
- 504 — Biiseistä
- 516 — Soolokeikalla
- 518 — Äidin kuolema
- 520 — Keikkabussissa
- 526 — Tähän asti

- 533 — LIITE: TIMO KÄMÄRÄINEN
ISMO ALANKO SÄVELTÄJÄNÄ
- 543 — KIRJAAN HAASTATELLUT

JOENSUU 1960–1979

Lapsuus

”Tapahtuu pahassa maailmassa”

PAAVO HAAVIKKO, KULLERVON TARINA

UIMAHYPPYTorni Joensuu. On kesä 1969, paikkana Pielisjoen keskellä sijaitseva Ilosaari. Kahdeksanvuotias Ismo Kullervo Alanko seisoo varpaat kippurassa hyppytornin huipulla ja tuijottaa alas tyhjyyteen. Punamustaruudullisten Tampereen Triכון uimahousujen lahkeet ovat rispaantuneet. Pitäisi hypätä, uskaltaa. Vasen jalka ottaa jo vauhtia ilmaloikkaan. Hyppy toisi toki kunniaa ja mainetta, katseita tytöiltä. Mutta kannattaako kumminkaan. Vastikään on kuultu huhuja Helsingin Uimastadionilla kymppikerroksesta hypänneestä pojasta, jonka maha oli haljennut keskeltä kahtia ja sisälmykset tursunneet ulos.

Varpaat tarttuvat laitapuuhun. Sen alla lukee maalatuin kirjaimin 5M. Kesäpäivä tuolla alhaalla, kaukaisuudessa tuoksuu lämpimälle männylle ja aurinkoiselle iholle. Kaukaa, kuin toisesta maailmasta kuuluu sodasta selvinneiden puliukkojen hörinää, pentujen kiljahduksia ja haitarintapailua. Yläluokan tytöt uikkareissaan erottuvat värikkäinä pisteinä alhaalla. Ylös katsoessa taas näkyy loputon, pelottava avaruus, jossa Laika-koira kiertää ikuisesti radallaan.

Jos tässä kirjassa on jokin teema, on se ihmetys siitä, mistä kaikki johtuu. Miten on sattunut syntymään poika nimeltä Ismo Kullervo Alanko. Ja miten tämä mainittu henkilö on sattunut syntymään vuonna 1960 Suomeen, ja miten tämä on pienessä maassa onnistunut luomaan niin monenmoista musiikkia ja vielä elättämään itsensä sillä. Tässä kirjassa kerrotaan etsimisestä. Pelosta ja rohkeudesta.

Nyt hyppytornin laella on tehtävä valinta, pelkuruus vai voitto? Ismo kallistuu eteenpäin, ja kun ei uskalla hypätä jalat edellä, kaatuu syvyyteen pää ilmaa halkoen. Tuuli tuntuu poskissa, aurinko selässä. Matka on pitkä, huikea, sekunnin murto-osan mittainen. Juuri ennen vedenpintaa Ismo

aavistaa välähdyksenomaisesti, ettei kaikki ole niin kuin pitää. Asento on väärä. Maha tulee edellä, vasta sitten muu laiha pojanvartalo. Tuntuu kuin ruumis iskeytyisi sementtiin, naama mäjättää pintaan niin että posket repeytyvät. Nyt tulee kuolema, Ismo ehtii ajatella.

Ei tule kuolema. Tulee mahalasku. Ismo makaa viisi päivää ja yötä kuumeessa ja selviää. Tarina voi alkaa.

MESSIAS SYNTYY KÄTILÖOPISTOLLA Kaikki saa alkunsa marraskuun kahdestoista päivä 1960. Tuo isäinpäivän aatto on perin merkittävä päivä Suomen ja koko maailman musiikkihistoriassa, koska silloin syntyy keskuuteemme Ismo Kullervo Alanko. Vaan vähänpä tuosta silloin ymmärrettiin niin kuin ei Jeesus-lapsen syntymää noteerattu Betlehemissä aikoinaan. Hauskaa kyllä, tuolloin yötaivaalla tosiaan tehtiin havaintoja kummallisesta valoilmiöstä, mutta jo seuraavan päivän Helsingin Sanomista löytyy artikkeli, jossa ilmiön kerrotaan johtuvan amerikkalaisten tekokuusta. Olisihan komeata ollut, jos.

Eletään avaruusaikaa. Suurvallat taistelevat valta-asemasta niin maan päällä kuin taivaissa. Laika-koira on tehnyt kohtalokkaan avaruuslentonsa jo muutamaa vuotta aiemmin, USA ampunut ilmaan uuden napa-alueita kiertävän tekokuun. Ihmiset tähyilevät taivaalle ja kuvittelevat siirtokuntia Kuussa ja Marsissa. Maailma on jakautunut kahtia sosialistiseen itään ja kapitalistiseen länteen. Ismo Kullervo Alangon syntyessä John F. Kennedy on vain pari päivää aiemmin voittanut USA:n presidentinvaaleissa Richard Nixonin alle prosenttien marginaalilla. Helsingin Sanomissa uutisoidaan, että tuleva presidentti aikoo valita mulatin lehdistösihteerikseen.

Kuusikymmenluvun alun Helsinki on Suomen ainoa suurkaupunki. Radiossa soi niin Edit Piafin ”Milord” kuin Brita Koivusen tulkitsema ”Kattinkka”. Eletään sodanjälkeistä aikaa, katkerat korvaukset itänaapuriiin on maksettu. Mannerheimille puuhataan patsasta eduskuntatalon läheisyyteen, VR:n makasiinien edustalle. Suomi on suljettu yhtenäiskulttuurin alue. Tanssilavoilla käy kuhina, rokki ei vielä kunnolla ole rantautunut Suomeen. Elviksen tietävät nuoret ihmiset.

Lauantaina 12. päivän aamuna kaksikymmentäviisivuotias hankasalmaisneito Anna-Liisa Alanko on viimeisillään raskaana. Eeva-äiti käskee pistää parhaat alusvaatteet päälle ettei sitten tarvitse hävetä sairaalassa. Siitä Anna-Liisa tietää, että kohta pitää lähteä. Ulkona vihmoon puuskainen, vihainen tuuli.

Rytyytetään Moskvitsh Olympialla juuri avatulle Kätilöopistolle Sofianlehtoon.

Synnytyškortin mukaan kolme kiloa viisisataaviisikymmentä grammaa painava ja viisikymmentäkaksi senttiä pitkä poikalapsi syntyy yhdeksäntoista yli kahdeksan. Vuosienkin perästä Anna-Liisa muistaa, kuinka sairaalaan tullessa olivat vielä rapakot sulana, mutta lähtiessä jo ehtineet jäätyä. Äidin asuinpaikan mukaan syntymäkunnaksi merkitään Kerava. Pojasta tulee Ismo Kullervo, syksyn lapsi.

ANNA-LIISA JA VOITTO AKILLES Kerrotaanpa vanhempienkin tarinat, että päästään kunnolla vauhtiin.

Anna-Liisa Jääskeläinen syntyy tammipakkasilla Hankasalmella vuonna 1935. Elää sota-ajan lapsuuden. Lapset opettelevat välitunnilla heittämään käsikranaatteja ja pitävät omatoimisia marssiharjoituksia pellonlaidalla. Anna-Liisa kasvaa ostokorttien maailmassa, savuntuoksuissa pikkupirtissä, istuu vaateaitassa pelkäämässä, kun lähikyliä pommitetaan. Leikkaa ruissirpillä sormeensa sadonkorjuun aikaan, näkee yötaivaalla Väinämöisen viikatteen. Kun sota loppuu, sureksii Anna-Liisa sotavankien kohtaloa. Sitten tulee kaivattu isä kotiin ja maailma kirkastuu. Kotimökki ei ole kooltaan suurensuuri muttei kurjista kurjinkaan. Mutta jos omaa rauhaa haluaa, pitää kulkea rantakivikkoon kuuntelemaan hauen laulua. Samassa kammarissa nukkuvat niin isä Eino, äiti Eeva kuin Anna-Liisa, Hannes-veli ja Kirsti-sisko. Sähkövaloja ei ole ja vesi kannetaan järvestä, kun kaivo on sotakesinä kuivunut. Äiti on uskonnollinen, isä lempeä ja turvallinen, mutta kieltää Anna-Liisaa pyrkimästä oppikouluun, vaikka tytöllä lukupäättä olisi. Anna-Liisa saa lähteä 14-vuotiaana Säynätsaloon piikomaan.

Seitsemäntoistavuotiaana Anna-Liisa karistaa savutorpan tuoksut helmoistaan ja muuttaa Helsinkiin lapsenlikaksi. Istuu Työväenopiston kursseilla ja Nuoren Voiman Liiton iltamissa kuuntelemassa Lassi Nummen ja Eeva-Liisa Mannerin lausuntaa, tutustuupa uuteen itämaiseen notkeuslajiin, joogaankin. Käy ilmi, että Anna-Liisa on lahjava lausuja. Toimistoneidin paikka Sohlbergin purkkifirmassa Unioninkadulla tuo kaivattua omaa rahaa. Tulevan miehensä Voitto Akilles Alangon Anna-Liisa tapaa samana iltana, kun voittaa Maaseudun Nuorten Liiton lausuntakilpailut. Treffeille hänet puhuttelee ystävä Tellervo Davidsson, Ismon tuleva kummitäti. Yksinasuva, matkusteleva neiti-ihminen. Hieman kampurajalkainen.

Voitto Akilleksesta Anna-Liisa ei aluksi vaikutu. Taloton talonpoika Keski-Pohjanmaan Toholammilta. Tällä on maalaismainen tapa pitää sukkia sandaaleissa eikä tämä ole käynyt parempia opinahjoja kuin kiertokoulun ja lukenut Maamieskoulussa agrologiksi.

Jotakin Voitto Akilleksessa on. On ollut Kyösti Kallion tilalla renkinä Nivalassa.

Kuuluu muusikkosukuun, ja äidinisä Juho Ylikorpi on osallistunut Suomen ensimmäisille valtiopäiville parlamentaarikkona. Älykäs, kunnianhimoinen. Kiertokoulussa Voiton arvosanoja alennettiin, kun koulutarkastaja ei voinut uskoa, että poika olisi ollut niin noheva oppimaan.

Anna-Liisa kelpuuttaa Voiton, ja häät vietetään. Syntyy ensin Satu ja sitten Ismo.

Ismo on alusta saakka itkuinen lapsi. Pitkiin aikoihin ei Ismo tahdo lähteä äidin sylistä kauemmas, mikä ärsyttää isosisko Satua.

POHJOISKARJALAAN Muutto Joensuuhun tapahtuu talvella 1961, kun Voitolle tarjotaan työpaikkaa Pohjois-Karjalan Osuuskassan toiminnanjohtajana. Muutossa seuraavat mukana Voitto Akilleksen voitontahto, Anna-Liisan kirjalliset haaveet, pino runokirjoja. Ismo on muutaman kuukauden ikäinen.

Se mitä Ismo oppii elämänsä ensi vuosina maailmasta, oppii hän sen Joensuun kaupungissa Pohjois-Karjalassa. Eikä Joensuu ole mikään periferia, vaan Karjalan kehittyvä metropoli. Pielisjoen yläjuoksulta uitetaan tukkeja kilometrien pituisina lauttoina, saha Pyhäselän päässä puuskuttaa ilmoille savua ja maakuntaan vaurautta. Maakuntalehti Karjalaisessa kylläkin voivotellaan jo peltojen paketointia ja muuttoliikettä kaupunkiin. Mutta Joensuuhun on kaupunki, johon muutetaan. Eletään Joensuun parasta ja onnellisinta aikaa sitten maailman synnyn. Lapsia syntyy ja kouluissa on niin ahdasta, että pian sitä käydään kahdessa vuorossa.

Torin ympärille on kasvanut uudenaikaisia betonitaloja, johon Alangot muuttavat. Ei Joensuu muutenkaan mikään turha kylä ole. Kosken keskellä sijaitsee Pielisjoen linna, Itärannassa SOK:n funkkistalo. Torilla pörräävät vossikat, taksit. Mustalaiset on hätyytetty kauppaamaan konejaan kauemaksi Linnunlahdelle. Karjalaisen kulttuurisivuja koristavat kanteleensoitto ja runonlausunta. Kaupunki on pieni, ja maaseutu alkaa muutaman korttelin päästä torilta. Evankelis-luterilaisen kirkon pihalla tököttää heinäaikaan seipäitä.

SADEPÄIVÄ - LAPSUUS JOENSUUSSA

Sade noruu Suvantokatu 10:n toisen kerroksen keskimmäistä ikkunaa vasten. Ismo seisoo jakkaralla ja tuijottaa ikkunasta tyhjää nurmikkopihaa, mattoteliheitä, riippukeinuja, joilla tavallisesti aina sattuu ja tapahtuu. Toisella puolella taloa on autokauppa, josta ostoautot ajetaan suoraan ulos isoista ikkunoista.

Ismo asuu betonikerrostalossa Joensuun keskustassa. Ympärillä kohoa puutalokortteleita, tiet ovat mukulakiveä. Viereisessä korttelissa on tori, jonne tuodaan kauppatavaraa traktoreilla ja siellä pyörii aina jännittävän näköistä sakkia.

Ismo: ”Raateriukko oli äijä, jolla oli nahkakypärä ja vanha traktori, jolla se kuskasi kaikkea ja raivosi meille, kun kiusattiin sitä tahallaan saadaksemme sen suuttumaan. Tällainen yleinen huvitus. Torikauppiaitten varastojen takana oli Rännikuja, pelottava ja kiehtova tapahtumapaikka. Siellä vakoiltiin. Kaikissa meidän talon asunnoissa asui lapsia. Elämä oli sellaista, että syöksyttiin suin päin pihalle, oli huoleton meininki ja paljon kavereita. Hopeapajuaidan takana naapurikerrostalossa asui samanikäisiä lapsia, joiden kanssa käydään kivisotaa. Heiteltiin kiviä suin päin toisia kohti. Joskus tuli osumia. Ei sitä kukaan vartioinut.”

Ismon elämä on vapaata, täynnä seikkailua. Vaanitaan, kiusataan tyttöjä ja väliin huudetaan äitiä ikkunaan milloin mistäkin syystä ja väliin äidit vuorostaan ilmestyvät ikkunaan huutamaan omiaan syömään. Yhteys kodin ja pihan välillä on koko ajan olemassa. Nyt alakuloiset koivut riiputtavat oksiaan, ikkunan väliin on kuollut kärpänen silkkaa tylsistyneisyyttään. Tavallisesti melua riittää. On isosisko Satu, pikkuveli Petri ja nyt vielä tulossa neljäs, vielä syntymätön Ilkka.

Ismo: ”Muistan, kuinka seisoin ikkunan edessä tummansininen poolopaita päällä katsomassa pihalle. Jos siellä ei ollut ketään, niin heti huuto: *äiti miulla ei oo mittää tekemistä, äiti miulla ei oo mittää tekemistä*, että hirveä säpinä piti olla koko ajan.”

MUSIIKKIA JOKA PUOLELLA Kaikenlainen musisointi ja hengenharjoittaminen kuuluu Alangon perheen arkeen.

Ismo: ”Isä ja äiti olivat kumpikin Tyyne Niikon Kanteleyhtyeessä. Äiti harrasti lausuntaa ja joogasi. Mummo veisasi virsiä, isä soitti pianoa ja lauloi kuorossa. Isä myös lauloi automatkoilla kangasnenäliina päässä, mikä oli kiusallista. Sillä oli hieno Jaakko Noson kitara, josta myöhemmin tein

basson vaihtamalla kielet. En tiedä miksi, mutta äidistä aina sanottiin, ettei tämä osaa laulaa. Kyllä se varmaan osasi, se oli vain sellainen isän tapa sanoa ja tarttui lapsiin.

Mutsi oli vähän erikoistyyppi siihen aikaan, ei kukaan esimerkiksi joogannut Joensuussa kuuskytluvulla. Sillä oli runo- ja joogakirjoja rivissä kirjahyllyssä. Lapsena joogasin sen kanssa kimpassa ja opettelin viisvuotiaana päälläseisontaa lootusasennossa ja muita temppuja. Vaikkei jooga nyt mitään temppuja oikeasti ole, mutta semmoisina lapsi ne ottaa. Äiti teki kaikkia jännittäviä kobra-asentoja ja muuta, ja minä seurasin vieressä. Ja katsoin kun se treenasi lausumista. Kuuntelin, miten se tekee ääniharjotuksia, treenaa kurkunpäättä puhaltamalla lasiputkella vesilasiin ja tekee ääni- ja hengitysharjoituksia, ja matkin niitä. Siitä on varmaan ollut myöhemmin hyötyä. Mähän en ole opiskellut laulamista käytännössä ollenkaan. Kävin ehkä muutamalla laulutunnilla äänenmurroksen jälkeen, ja opettaja sanoi että kyllä sulla on ihan terveen kuuloinen äänenmuodostus. Se riitti mulle. Olin äidiltä oppinut oikeaoppisen palleanhengityksen, että tuottaa ääntä koko kropallaan eikä tuolta kurkunpäästä.

Myös meille lapsille musiikkia tuputettiin ahkerasti. Ensin pari vuotta vanhempi Satu alkoi ottaa pianotunteja, sitten minä perässä. Isä maksoi markan, jos jaksoin istua minuutin hiljaa pianojakkarakalla. En pystynyt.

Jos kukaan ei soittanut, kuului jostain musiikkia.”

Levysoittimesta tulee tavallisesti negrospirituaaleja, klassista musiikkia ja lastenlauluja. Ismon lempilaulajan, Kim Borgin, baritoni laulaa: ”Nyt mua vierähän linnasta linnaan...” Toinen ehdoton suosikki Simo Salmisen ”Rotesilaulu”. Lempiohjelma Spede-show. Voisikin mennä pihalle ja ottaa keinussa valtavat, taivaita hipovat vauhdit, laulaa ”Tenkka tenkka poota”. Nyt ääneen ei voi hoilata, koska Eeva-mummo ottaa ettonetta. Anna-Liisa tekee ääniharjoituksia, kurluttaa vesilasiin lasiputkella ja valmistautuu esi-tykseen. Isä on tietysti töissä, aina se on. Tekisi mieli ottaa pyörä ja lähteä päräämään jonnekin, tutkimusmatkalle pois kotikorttelista.

KOVAPÄINEN LAPSI Ismo: ”Olin kovapäinen lapsi ja sain kuulla siitä. Sain kaksikypennä päiväpalkkaa äitiltä jos en kiusannut tyttöjä. Sillä sai silloin salmiakkiaikin tai mansikkatikun, että se oli ihan arvokas raha. Isä piti kovempaa kuria, saattoi vetää lälläriellä korville tai henkarilla paljaalle perseelle, mutta lähinnä pelotteeksi. Isään me lapset suhtauduttiinkin pelonsekaisella kunnioituksella. Äiti oli hellämielisempi, vapaan kasvatuksen kannattaja.”

Ismo on herkkä lapsi, saa välillä kovia raivokohtauksia. Sadun kanssa on kovaa tukkanuottasta, mutta pihalla Ismo puolustaa isosiskoa.

Ismo: ”Löin kerran hiekkalaatikolla naapurin kakaraa kivellä päähän. Se oli kai tuijottanut Satua liian pitkään.”

Poika joutuu sairaalaan, saa tikit päähänsä ja Ismo satikutia kotona. Kovapäisyydestä todistaa sekin, kun auto jouluaattona törmää Ismoon tai Ismo autoon.

Ismo: ”Säntäsin tohkeissani kadulle ja pam, yhtäkkiä siihen jostain tulee auto ja meitsi lentää kaarella pitkän matkan, ainakin parikymmentä metriä ja tössähtää hankeen.”

Onneksi on paljon lunta ja Ismolla päässä valkoinen, teddykarvalla vuorattu kypärämallinen hattu jossa on nahkapäällinen, reunat käännetty ylös niin kuin soturilla ikään. Jos säikähtää poika, niin vielä enemmän säikähtää kuski.

Ismo: ”Kuski noukki mut hangesta ja kantoi kotiin, hoki koko ajan matkalla että nyt on joulupilalla, joulupilalla. Äiti oli kauhuissaan. Jotenkin muistan törmäyksestä, että auto oli turkoosinvärinen Simca 1000 E. Kaikenlaiset autot ja niiden merkit kiinnostivat. Tästä mallista oli sanonta että Simca 1000 E, ei sillä mitään tee.”

Ismo selviää kolhuista, auto samaten eikä joulukaan mene pilalle.

SEIKKAILUA Tavallisesti kaikkialla kihisee ja kohisee elämää. Joensuu on tuohon aikaan vilkas kaupunki, lapsia on paljon. Puutalokorttelit kivisen kerrostalon ympärillä, meteli torikauppiaiden varastoista lauta-aidan takaa. Korttelin päässä mukulakivitorilla käydään kauppaa ja rällätään. Tämä on Ismon maailma. Mutta neljän korttelin päässä sijaitseva Niskakatu on pelottava paikka, siellä kuljailee mustalaisia ja muutenkin vierasta porukkaa. Niskakadulla niska ajetaan, kuuluu sanonta. Varsinkin Eeva-mummo pelottelee mielellään Ismoa mustalaisilla. Anna-Liisan äiti asuu Alankojen kanssa omassa mummon- ja mentolinkatkuksessa huoneessaan eikä erityisemmin tunnu pitävän Ismosta.

Ismo: ”Eeva-mummo oli lempeä muille paitsi minulle. Syytä en tiedä. Hän tuli meille, kun Petri syntyi -63, ja oli meillä Ilin syntymään saakka -69 jonka jälkeen muutti pois. Ei ollut tilaa enää. Mummon aarre oli laatikkomainen, metallinen, takaa vedettävä kello, jota se vahti mustasukkaisesti. Hän oli uskovainen ihminen, luki Raamattua huivi päässä.”

Ismolle on jäänyt mieleen muutama Eeva-mummon synkistä ennustuksista: ”*Mustalaiset vie jollei ole kiltisti.*” Ja: ”*Nyt tuolla pojalla on paskat housussa.*”

Ja ”Beatles-tukka on syntiä”. Näin väittää mummo, vaikka Ismolla ei ollenkaan ole paskat housussa, tukka kyllä ulottuu vähän kauluksen päälle. Kai keti se on Beatles-tukka, vaikkei Ismo kyseisestä bändistä ole kuullutkaan.

Lopulta sade lakkaa, ja Ismon mieli kirkastuu. Heti pyöräilemään! Uusi varastossa nököttävä Jopo Mobil on tärkeä asia.

Ismo: ”Jopossa oli sellainen erikoisuus, että se taittui keskeltä kahtia.. Pyöränrassaus ylipäänsä oli tärkeä asia. Pinnojen väliin kun laittoi pahvinpalasia niin kuulosti ihan kuin moottoripyörällä ajaisi. Sarolan pyöräkorjaamo sijaitsi torikauppiaitten varastojen kanssa samassa pihapiirissä, missä opeteltiin vaihtamaan pyörään kumit. Mun erikoisuus oli ajaa niin, että pyörä taivutetaan puoliväliin taivutusasentoon, lukitaan se siihen avaimella niin että runko pysyy 90 asteen kulmassa. Sillä sitten taiteillaan kädet vasemmalla ohjaustangolla. Näyttää hurjalta ja makeelta. Ohjaustanko tosin jäi käteen monta kertaa, niin että se piti hitsata kiinni uudestaan.”

Elonpiiri laajenee kerta kerralta. Ismo lasketaan jo varhain kahdestaan uimasille Ilosaareen isosisko Sadun kanssa. Vähän myöhemmin ajetaan kauheata rallia kavereitten kanssa ja hypitään hyppyreistä Käpykankaan metsässä. Kehossa on niin paljon virtaa, että se purskahtelee ulos, räiskyy toisten poikien päälle pihamaalla, missä sattuuakin. Anna-Liisa koettaa parhaansa mukaan suunnata energioita pyöräilyyn, uimiseen, pingiksenpeluuseen, potkupalloon, jopa jääkiekkoon. Urheilu kyllä kiinnostaaakin, varsinkin juoksijat kuten Väätäiset, Virenit ja Vasalat. Kaikki kirjaston urheiluromaanit on tullut luettua kannesta kanteen, myös pohjoiskarjalaisen Jouko Puhakan Huippumaileri, josta opittua taktiikkaa Ismo itsekin käyttää juoksukilpailuissa: kytätään selän takana loppusuoralle saakka ja vedetään sitten ohitse.

LYHYT JÄÄKIEKKOSAAGA Ismo on oikeastaan hyvä kaikessa liikunnallisessa mihin ryhtyy. Hänellä on kyky jäsenellä ja pohtia tekemisiään ja yhdistää se sitten kehossa luonnostaan vellovaan energiaan. Liikemuisti on ilmiömäinen. Väliin harrastuksen esteeksi muodostuu kuitenkin pikku-pojan itsepäisyys.

Ismo: ”Jääkiekon peluu oli iso juttu Joensuussa. Siitä ei mulla vain tullut mitään. Eri kaupunginosissa oli omat korttelisarjansa, ja Joensuun Kiekkopojat taisi olla mestaruussarjassakin joskus. Se homma oli ehkä vähän poliittisesti latautunutta. Oli Työväen Urheiluliitto TUL ja Suomen Valtakunnan Urheiluliitto SVUL, mutta en minä tietenkään niistä mitään

tajunnut. Aivan sama, kunhan pääsisi mukaan toimintaan! Niinpä tallustin Mehtimäen tekojäärädalle ilmoittautumaan joukkueeseen. Siihen kylkeen oli rakennettu puiset pukukopit.”

Ulkona paukkuu kahdenkymmenen asteen pakkanen, sisällä kamiinan ääressä on lämmintä ja kotoisaa. Tuoksuu märille villasukille, pihkaisille haloille, kamiinalle.

Ismo: ”Avasin oven pukukoppiin ja siellä istui puulaatikon päällä joku äijä, poltteli tupakkaa ja toinen äijä siinä, pamisivat keskenään jotain juttuja. Seisoin oven suussa ja odotin että ne huomaisivat minut. Ei mitään reaktiota. Seisoin siinä mielestäni todella pitkään eikä kukaan kiinnittänyt minuun mitään huomiota. Läksin pois suuttuneena ja päätin, etten ikinä pelaa jääkiekkoa. Enkä ole pelannut!”

KOULUN ALKU

Keväällä -67 kuusivuotias Ismo Alanko kulkee hienot vaatteet päällä Anna-Liisan käsipuolella ilmoittautumaan kansakouluun. Pienistä koululaisista tehdään Karjalaiseen lehtijuttu ja Ismo pääsee kuvaan.

Koulun alku merkitsee lapsen vapauden loppumista. Ennen koulun alkamista Anna-Liisa teettää Ismosta kipsipatsaan veistostaiteilija Veikko Jalavalla. Jalavan kotitalossa vastaan tulee tiukanoloinen täti, joka Ismon kauhuksi osoittautuu tämän tulevaksi opettajaksi.

Ismo: ”Louhelan kansakoulussa aloitin. Ensimmäisen luokan opettaja Vieno Nikkanen oli tiukan sotilaskurin ystävä. Aamuin illoin laulettiin virsiä seisaallaan niin, että opettaja säesti urkuharmoonilla. Voimistelutunnilla marssittiin ympyrää, kun Vieno Nikkanen löi kehärummulla tahtia tiukat hiihtohousut jalassa: vasen, vasen, vasen kaks yks kaks, vasen, vasen, huomaa seis, yks, kaks! Vastatessa piti nousta seisomaan ja varoa ettei mustetolppo pulpetissa kaadu. Miesopettajat saattoivat antaa karttakepistä näpeille, nostaa takinniskasta naulakkoon ja litsariakin tuli, mutta ei onneksi Vieno Nikkanen.”

Toisin kuin monet muut, on Ismo oppinut lukemaan jo runsaasti ennen kouluikää. Tämä tapahtuu Nakke Nakuttajaa tavaamalla. Taito ei tee Vieno Nikkaseen vaikutusta, päinvastoin tuntuu ehkä siltä, että lapsi yrittää olla parempi kuin muut.

ITKUPILLI Koulu on samaan aikaan jännittävä ja pelottava paikka. Sinne pitää kävellä yksin kilometri.

Ismo: ”Louhelassa oli keskustassa asuvia tuttuja ja Linnunlahdelta tulevia uusia, outoja lapsia. Olin arka ja aloin itkeä pienimmästäkin syystä. Sitä käytettiin sumeilematta hyväksi. Ensimmäiset kaksi vuotta pelkäsin muita lapsia. Välitunnilla sai, jos nyt ei suorastaan turpiinsa, niin ainakin tuntea olevansa vahvempien armoilla. Tunnilla oli huomattu, että aloin itkeä torumisesta. Siitä seurasi tönimistä ja lallätystä.”

Ja taas tulee itku. Mikä ei auta yhtään. Koska silloin kiusataan lisää. Heikoimpia lapsia myös usutetaan tappelemaan toistensa kanssa väkisin muitten seisoessa ringissä ympärillä ja huutaessa.

Ismo: ”Se oli yleinen kansanhuvi koulun pihalla. Porukka kerääntyy yhtäkkiä joittenkin ympärille ja alkaa huutaa: Tappelu, tappelu! En nyt ollut mitenkään pahiten koulukiusattu, mutta erotuin varmaan ryhmästä, kun olin herkempi. Asia korjaantui sitten musiikkiluokalle pääsyn myötä. Kyllä mut vielä oppikoulussa pakotettiin tappelemaan Tintti-nimisen pojan kanssa. Se Tintti oli pienikokoinen mutta kova luu, kävi kimppuun kuin herhiläinen. Myöhemmin siitä tulikin judossa sotilasurheilun maailmanmestari.”

Tintin tulevaisuudesta Ismo ei tietenkään tiedä lumihangessa maatesaan, verta, räkää ja ylpeyttä nieleksiessä.

YSTÄVYYKSIÄ Ismolla ei koulun alussa ole paljonkaan ystäviä. Yksi sentään on, punatukkainen Risto, jonka isä on jonkinlainen kemisti ja pitää pojille koulun jälkeen kemistien kerhoa.

Ismo: ”Riston isä piirteli tussilla peiliin kaavoja, osti apteekista hopeanitraattia ja opetti meitä lapsia tekemään hopeaa. Toisen kaverin, Jykan, luo sai aamulla mennä pelaamaan pelejä niin ettei aika heräämisen ja koulun alkamisen välillä käynyt liian pitkäksi. Lapsia oli tuolloin niin paljon, että koulua käytiin kahdessa vuorossa. Mun tunnit alkoivat puolilta päivin ja kotiin pääsi monesti, kun oli jo pimeä. Olin monella tapaa pelokas. Vatsa meni sekaisin heti, kun tiedossa oli hiihtokisat tai matematiikankokeet. Vatsakipua opin hoitamaan vatsallaan lattialla maaten, toinen käsi pallean alla. Se jotenkin auttoi.”

Noihin aikoihin Ismo alkaa nähdä painajaisia avaruuteen putoamisesta ja kaiken syövästä spiraalista. Kotona Ismo ei peloistaan paljon uskalla puhua. Anna-Liisa ehkä ymmärtäisi, mutta Voitto-isän maailma on sellainen,

”EN YMMÄRRÄ ELÄMÄÄ,
RAKASTAN SITÄ.”

ISMO ALANKO

